

σπληνραγωγία ζώντων Λακεδαιμονίων καὶ τῶν Ἀθηναίων μὴ διαφθαρέντων εἰσέτι.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ παρ' ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν ἀνθρώπων ἰδιαιτέρως. Τὸ κομψότατον ἔνδυμα ἀναγγέλλει ὅτι ὁ φέρων αὐτὸ εἶναι ἐκτεθηλυμένος, καθὼς ἐξ ἐναντίας τὸ ρυπαρὸν καὶ πάντῃ ἀπερίττον ἔνδυμα, ὅσας αἰτίαν δὲν ἔχει τὴν πενίαν, σηραίνει παύθαι αἰσχρὰ ἢ ἄλλην ἠθικὴν διαστροφάν. Ἄν καὶ εἰς ἄκρον σφόδρα τὴν γνώμην Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου

τοτε ὅχι μόνον εὐπορίαν, ἀλλὰ καὶ θυμηδίαν καὶ πνεύματος γαλήνην.

Ὁ ἀναγνώστης ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μ' ἐρωτήσῃ « Τί κοινόν μεταξὺ τοῦ ἐνδύματος τῶν Περσῶν, καὶ τοῦ Βυφῶν, καὶ Ρουσσῶ, καὶ τοῦ τῶν Ἑβραίων τῶν ποιουσῶν γάλα καὶ τηγαλίτας; πρὸς τί τόσας περιφράσεις καὶ λοξοδρομίας διὰ τὰ φθάνει εἰς αὐτάς; »

Ἀποκρίνομαι.

Δὲν εἶναι πάντοτε αἱ λοξοδρομίαι περιτταί· ἐξ ἐγκυτίας ὑπάρχουσι περιστάσεις καὶ ὥς ἀποδιδόναι καὶ ὠφελιμώταται· τὰ πλοῖα, ὅταν ὁ ἀνεμος πνέῃ ἀντίπρῳρος, φθάνουσι λοξοδρομοῦντα εἰς τὸν προσὸν ὄρον αὐτῶν, καὶ λοξοδρομοῦντες οἱ ἐφημεριδογράφοι πληροῦσι γρηγορὰ τὰ βελάντια τῶν.

Καὶ ἡμεῖς ἐπίσης, ὁμιλήσαντες περὶ τῆς ἐπεύροης τοῦ ἐνδύματος εἰς τε ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ τοὺς περὶ ἡμᾶς, ἠδελήσαμεν ἢ ἀποδειξόμεν ἢ κόρρωθῃν ὅτι ἀνάγκη νὰ ἐνδύμεθα ὅλοι καὶ καθαρῶς καὶ ἀξιοπρεπῶς, καὶ ἰδίως αἱ μικρότεραι τάξεις τῆς κοινωνίας, ὅπως αἱ ἑβραεῖδες τὰς ὁποίας παριστάνουσιν αἱ δύο εἰκότες, καθόσον μάλιστα προσδεύομεν κατὰ τι τὴν ἐμπορίαν, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν ἐλευθεριωτέραν ἀγωγὴν. Τὸ σεμνὸν ἔνδυμα ἀνυψεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ ὀφθαλμοὺς, τῷ ἱμπνέει καλὴν ἰδέαν περὶ ἑαυτοῦ, καὶ τὸν προτρέπει νὰ πράξῃ ἔργα ἀξία νὰ ἐλκύσῃ τὸν σῆμας τῶν ἄλλων.

Ἑβραεῖς πωλοῦσα τηγαλίτας.

λου εἰπόντος, « ὥς εἶπερ Ἀλεξάνδρος μὴ ἐγγόνει, θελήσαι ἂν Διογένης γενέσθαι, » τολμῶμεν ὁμῶς νὰ ἐκφράσωμεν τὴν ὑπόψιν τὴν ὁποίαν ἔχομεν περὶ τοῦ κυνικοῦ τούτου φιλοσόφου ὅτι ἦτο ὁπωσδήποτε βεβλαμμένος τὰς φρένας.

Ὁ Βυφῶν, ὅσας ἐμελλε νὰ γράῃ, ἐφόρει χειρίδας πεποικιλμένας διὰ κεντημάτων καὶ ἱμάτιον λαμπρόν· ἦτο τάχα τοῦτο μανία; καὶ ἡμᾶς ὅχι· διότι ὑπάρχει ἀξιοσημείωτος ἀναλογία μεταξὺ τῆς λαμπρότητος τοῦ ἐνδύματος καὶ τῆς τοῦ ὕφους τοῦ διασῆμου φυσιολόγου.

Ὅτε ἄλλος τις συγγραφεὺς οὐχ ἦττον ὀνομαστός, ὁ δυστυχὴς Ἰωάννης Ἰάκωβος Ρουσσὸς, ἤρχισε νὰ ὑποκύπτῃ εἰς τὰς ὀλεθρίους ἐκστάσεις αἰτίας ὠδήγησαν αὐτὸν εἰς τὸν τάφον, ἀπῆλθεν εὐθὺς τὸ σεμνὸν ἔνδυμά του, καὶ ἐφόρεσεν ἔνδυμα χειρώνακτος. Μετὰ δὲ ταῦτα, παραφρονήσας ἐντελῶς, ἐνδύθη ὡς Ἀρμένιος, καὶ ἐλεθοβολήθη ὑπὸ τῶν παιδίων τοῦ χωρίου ὅπου ἐλθὼν ἐκρύψε τὴν ἀγρίαν μισανθρωπίαν του.

Τὸ σεμνὸν καὶ καθαρὸν ἔνδυμα ἀποδεικνύει πάν-

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

—ο—

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΡΩΜΑΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

ἐπεξεργασθεῖσα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐγχειριδίου
τοῦ Μαρτινέλλ,

ΥΠΟ Δρ. ΦΡΕΑΡΙΤΟΥ

τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Ῥωμαϊκῆς νομοθεσίας
ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ὀθωνος κλπ.

Ἄμα ἤρξατο κατὰ τι νὰ διαδίδεται καὶ νὰ πράγεται παρ' ἡμῖν ἡ ἐπιστημονικὴ μελέτη τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου, ἐπέστη ἡ ἀνάγκη συγγραφῶν, γεγραμμένων μὲν εἰς τὴν ἐγγύριον γλῶσσαν, ἐπιτηδεῖαν δὲ νὰ χειραγωγῶσι τοὺς φοιτητάς τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου κατὰ τὸ ἐπίμοχθον τῆς φοιτήσεως αὐτῶν στάδιον καὶ ἐν γένει τοὺς εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐκμάθησιν τοῦ δικαίου ἐκείνου καὶ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ ἐνασχολουμένους.

Ἡ ἀνάγκη μάλιστα συγγραφῶν, παρατιθεμένων ἐπιμελῶς τὰς πηγὰς τῆς ἱστορίας τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου εἶναι παρ' ἡμῖν τῶσδε μεγαλειτέρα ὅση ἡ ἀπὸ

τῶν γυμνασίων εἰς τὸ Πανεπιστήμιον μεταβαίνου-
σα ἡμετέρα νεολαία δὲν εἶναι ἐξοικειωμένη μὲ τὴν
γνώσιν τῶν πηγῶν ἐκείνων, ὥς συμβαίνει ἀλλοτρίῳ,
ἐνθα ἡ ῥωμαϊκὴ φιλολογία ἀποτελεῖ τὸ κύριον ἀντι-
κειμένον τῆς μίσης ἐκπαιδεύσεως. Τὴν ἀνάγκην ταύ-
την ἐπεχείρησε νὰ ἀναπληρώσῃ ὁ καθηγητὴς Κ.
Κλωντ. Φρεαρίτης διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ προτειμένου
συγγράμματος. Βάσιν καὶ θεμέλιον, οὕτως εἰπεῖν, τῆς
συγγραφῆς ταύτης ἀποτελεῖ τὸ γνωστὸν διὰ τὸ εὖ-
σύννοπτον καὶ εὐκρινὲς αὐτοῦ ἐγχειρίδιον τῆς ἱστο-
ρίας καὶ τῶν εἰσηγήσεων τοῦ ῥωμαϊκοῦ δικαίου, τοῦ
καθηγητοῦ Θεοδώρου Μαρτζῶλ. Ἀλλ' ὁ ἡμέτερος
συγγραφεὺς ἐπὶ πλεονάζοντος εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ γερ-
μανοῦ νομοδιδασκάλου τοσαύτας τροποποιήσεις καὶ
προσθήκας, ὥστε ἂν δὲν ἐφρόντιζε ν' ἀναφέρῃ, ὅτι
ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐγχειριδίου τοῦ Μαρτζῶλ ἐξε-
πόνησε τὸ ἀνὰ χεῖρας σύγγραμμα, δυσκόλως ἤθελο-
μεν ἀναγνωρίσει ἐν τῇ περιεκτικότητι ταύτῃ βιβλίον
τῆν τοῦ Μαρτζῶλ στοιχειώδη πραγματείαν.

Καὶ τῶντι πᾶσα σχεδὸν σελὶς μαρτυρεῖ τὴν προσ-
πάθειαν τοῦ συγγραφέως τοῦ νὰ καταστήτῃ, διὰ
προσθηκῶν καὶ παραθέσεων, πληρεστέρως τὰς ἐννοίας
τοῦ Μαρτζῶλ, νὰ καταδείξῃ δὲ τὰ χωρία τῶν νό-
μων καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων ἱστορικῶν, φι-
λοσόφων καὶ ῥητόρων, ἀφ' ὧν πηγάζουσιν αἱ ἐννοιαί
ἐκεῖναι. Οὕτω π. χ. ἀντὶ τῶν ὀλίγων λέξεων, τὰς
ὁποίας ἀπαντῶμεν ἐν τῷ ἐγχειρίδι τοῦ γερμανοῦ
νομοδιδασκάλου περὶ τῆς σπουδαίας διακρίσεως τῆς
ἡθικῆς ἀπὸ τοῦ δικαίου, ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς συγ-
κεφαλαιοῖ ἐν τῇ παρούσῃ συγγραφῇ (1 §, ἐν τῇ ση-
μειώσει) πάνθ' ὅσα περὶ τῆς διακρίσεως ταύτης
ἐξέφερον οἱ δοκιμώτεροι τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων,
ὁ δὲ μελετήσας τὸ μέρος τοῦτο τῆς εἰσαγωγῆς θέλει
ἀποκτήσει ὀρθὴν καὶ σαφὴν γνώσιν τῆς θεμελιώδους
ταύτης διακρίσεως δι' ἧς ὁρίζεται τὸ ἀντικείμενον
τῆς τοῦ δικαίου ἐνεργείας καὶ ἡ φύσις αὐτῆς.

Ὁμοίως ἐν τῷ 4 § ἀπὸ τῶν ὀλίγων παρατηρή-
σεων τοῦ Μαρτζῶλ περὶ τοῦ ἐξ ἔθους δικαίου, ἡ προ-
κειμένη συγγραφὴ περιλαμβάνει πλήρη ἐκθεσιν τῶν
ὕγειων περὶ τοῦ δικαίου τῶν ἐθνῶν, τῆς φύσεως,
τῶν πηγῶν καὶ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ ἀρχῶν, παρέχουσα
συνάμα καὶ τὴν λύσιν τῶν σπουδαιωτέρων περὶ τοῦ
ἀντικειμένου τούτου ζητημάτων.

Ἐν τῷ 8 § τῆς εἰσαγωγῆς παρατίθενται ἀκριβῶς
αἱ Ἑλληνικαὶ καὶ Ῥωμαϊκαὶ ἱστορικαὶ πηγαὶ τοῦ
δικαίου τῶν Ῥωμαίων, προστίθενται δὲ καὶ σύντομοι
περιγραφαὶ τῆς ἐποχῆς καὶ τοῦ εἴδους ἐκάστης αὐ-
τῶν. Ἡ ἐκθεσις αὕτη, ἥτις ἐλλείπει ἐν τῷ ἐγχειρι-
δί τοῦ Μαρτζῶλ (τοῦλάχιστον ἐν τῇ ἀνὰ χεῖρας
ἐμοῦ ἐκδόσει τοῦ 1839), ἐξοικειοῦσα τὸν ἀναγνώ-
στην μετὰ τῶν συγγραφεῶν τῆς ἀρχαιότητος, περὶ
τοῦ πολιτεύματος τῆς Ῥώμης καὶ τῶν θεσμοθεσιῶν
τοῦ ἀστυχοῦ αὐτῆς δικαίου, παροτρύνει αὐτὸν εἰς
τὴν μελέτην τῶν συγγραφεῶν ἐκείνων, αἵτινες εἰ-
σὶν, κατὰ τὴν ὀρθὴν τοῦ ἡμετέρου συγγραφέως γνώ-
μην, (προοίμιον σελ. 1.) οἱ ἀσφαλέστεροι ἀγαθοὶ
τῆς γνώσεως τοῦ μέρους τούτου τῆς ἐπιστήμης τοῦ
δικαίου.

Τὸ κύριον ὅριος ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα πλεονέκτημα
τῆς παρούσης συγγραφῆς συνίσταται εἰς τὴν ἀκριβῆ
σημείωσιν τῶν μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν πηγῶν τοῦ ἀ-
στυχοῦ τῶν βυζαντινῶν καὶ τοῦ κανονικοῦ τῆς ἀνατο-
λικῆς Ἑκκλησίας δικαίου, αἵτινες κατὰ τὸ πλεῖστον
ἀποτελοῦσιν, ὡς γνωστὸν, τὸ νῦν ἐν Ἑλλάδι ἰσχύον
δικαίον. Περὶ αὐτῶν πραγματεύεται ὁ συγγραφεὺς
ἐν ταῖς σελ. 233—246· τὸ δ' ἔργον αὐτοῦ ἤθελεν
ἀποδῆ ἐπιφαιδέστερον ἂν εἰς τὴν περὶ τῶν πηγῶν
τούτων πραγματικὴν περιλαμβάναν τὰ συμπεράσμα-
τα τῶν νεωτέρων ἐρευνῶν περὶ τῶν πηγῶν, τοῦ τρό-
που τῆς ἐπεξεργασίας καὶ τοῦ περιεχομένου τῆς ἐξα-
βύλλου τοῦ Ἀρμενοπούλου, διότι περὶ ταῦτα, ὅτι διὰ
τῆς προσθήκης ταύτης ὁ συγγραφεὺς ἤθελε συντελέσει
εἰς τὴν διόλυσιν πολλῶν δυσκολιῶν τὰς ὁποίας ἀ-
παντῶσι καθ' ἑκάστην οἱ περὶ τὴν θεωρίαν καὶ τὴν
ἐφαρμογὴν τῆς ἐκβύλλου ἐνασχολούμενοι.

Μετὰ τὴν ἐκθεσιν τῶν Βυζαντινῶν πηγῶν πραγ-
ματεύεται ὁ συγγραφεὺς περὶ τῆς τύχης τοῦ ῥωμαϊ-
κοῦ δικαίου ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ ἀπὸ τῆς κατα-
λύσεως τοῦ δυτικοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους, περὶ τῆς ἐ-
πιστημονικῆς αὐτοῦ ἐξεργασίας τοῦ δικαίου τού-
του καὶ περὶ τῶν λόγων δι' οὓς διατηρήθη ἐκεῖ ἐν
ἰσχύϊ. Ἦθελεν ὁμοίως μετὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ συμ-
πολίτου αὐτοῦ ὁ συγγραφεὺς ἂν περιλάμβανεν ἐν τῇ
προκειμένῃ συγγραφῇ καὶ τὸ περιεπαύδαστον διὰ
τοῦς Ἑλλήνας ζήτημα, ἡ κατὰ πότον καὶ διὰ τί
διατηρήθη ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ἔθνεϊ ὑπὸ τὸν τουρκικόν
ζυγὸν ὁ βυζαντινὸς νόμος ἡτοι τὸ δικαίον τοῦ νεω-
τέρου χριστιανικοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τῆς πτώσεως
τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας
μέχρι τῆς σήμερον. Περὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦτο δὲν
ἠγχολήθησαν πολλοί· ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι ἦτο ἄξιον
τῆς ἐμφορῆς μιάτης τοῦ ἡμετέρου συγγραφέως,
διότι μετὰ τοῦ ζητήματος ἐκείνου συνδέεται ὁ ἐν
τῇ μακρῇ δουλείᾳ βίος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, αἱ
προσπάθειαι αὐτοῦ πρὸς διατήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν
τῶν οἰκείων θεσμῶν ἐν αὐτῇ τῇ δουλικῇ καταστάσει
καὶ τὰ ἀπαράγραπτα αὐτοῦ δικαιώματα εἰς μέλλον
ἄξιον τῆς καρτερίας καὶ τῶν ὑπὲρ τοῦ πολιτισμοῦ
ἀγώνων του· περὶ ταῦτα δὲ, ὅτι ἡ ἐπιμέλεια καὶ ἡ
ὀρθὴ κρίσις τοῦ συγγραφέως, τῶν ὁμοίων προφανῶς
δείγματα παρέχει τὸ ἀνὰ χεῖρας ἔργον αὐτοῦ, ἤθε-
λον λύσει πολλὰς περὶ τὸ ζήτημα τοῦτο ἀναφο-
μένας ἀπορίας, μάλιστα ἀπὸ ἐν ταῖς καθ' ἡμᾶς
χρόνοις ἠΐστα ἐκπαισθητῶς τὰ περὶ τοῦ ἀντικει-
μένου τούτου βολήματα χάρις εἰς τὰς συγγραφὰς
τοῦ Μάουρερ, τοῦ Γαῖτ, τοῦ Χαχαριάν καὶ ἄλλων.

Τὸ δεύτερον μέρος τῆς συγγραφῆς περιέχει τὴν
συστηματικὴν ἐκθεσιν τοῦ ἰδιωτικοῦ (ἀστυχοῦ) δι-
καίου τῶν Ῥωμαίων. Προτάττει δὲ ὁ συγγραφεὺς ἐν
τῷ Α' βιβλίῳ τοῦ αὐτοῦ μέρους τὰς γενικὰς ἀρχὰς
περὶ δικαιωμάτων καὶ τῶν διαφορῶν αὐτῶν εἰδῶν,
περὶ τῆς ἀσκήσεως, ἐπιδιώξεως καὶ ἐξασφαλίσεως
αὐτῶν, μετὰ τῆς ἱστορικῆς ἀναπτύξεως τῶν εἰς τὰς
ἀρχὰς ταύτας ἀναγομένων ὁρισμῶν. Ἐπειδὴ δὲ, ὡς
ἐλεγον οἱ Ῥωμαῖοι, » τὰ δίκαια ἕνεκα τῶν προσώ-
πων ὑπάρχουσιν » ἐν τῷ αὐτίκως ἐπομένῳ βιβλίῳ

πραγματεύεται ὁ συγγραφεὺς περὶ τῶν προσώπων. Πρόσωπον εἶναι, ὡς γνωστὸν, ὁ ἄνθρωπος ὁ περιβεβλημένος δυνάμει ἐννομον ἐλευθερίαν, ἐννομος δὲ ἐλευθερία εἶναι ἡ ἐξουσία, τὸ δυνατόν τοῦ ὑποτάσσειν ἡμῖν τὰ περὶ ἡμᾶς ἀντικείμενα. Τὴν ἐννοίαν ταύτην τῆς προσωπικότητος ἀπέδωκαν οἱ τε τῶν Ῥωμαίων καὶ οἱ τῶν νεωτέρων ἐθνῶν νόμοι καὶ εἰς τὰ λεγόμενα νομικὰ πρόσωπα, ὅποια εἶναι π. χ. οἱ δῆμοι. Ὅθεν κατὰ τοὺς Ῥωμαίους οὔτε πᾶς ἄνθρωπος ἦτο πρόσωπον, π. χ. οἱ δούλοι, οὔτε πᾶν πρόσωπον, ἦτο ἄνθρωπος, οἷον τὰ νομικὰ πρόσωπα. Εἶπομεν, ὅτι πρόσωπον εἶναι ὁ δυνάμει κεκτημένος τὴν ἐννομον ἐξουσίαν τῆς βουλήσεως, ὅθεν δὲν περιορίζεται ἡ ἐννοία τοῦ προσώπου εἰς τοὺς ἐντεργεῖα ἔχοντας τὴν εἰρημένην ἐξουσίαν διότι τούτου τιθέντος τὸ νήπιον καὶ ὁ φρενοβλαβὴς δὲ ἤθελον εἶναι πρόσωπα. Ὁ ἔχων τὴν ἐξουσίαν ἐκείνην δυνάμει μόνον εἶναι οὐδὲν ἥττον ἱκανὸς τοῦ κτᾶσθαι δικαιώματα, εἶναι πρόσωπον. Δὲν ἔχει ὅμως τὴν ἱκανότητα τοῦ ἐπιχειρεῖν τὰς πρὸς κτῆσιν τῶν δικαιωμάτων συνήθως ἀναγκαίας πράξεις· ἡ ἱκανότης αὕτη προϋποτίθεται τὴν ἐντεργεῖαν ἐννομον ἐξουσίαν τῆς βουλήσεως. Τὰς κοινὰς καὶ τετριμμένας ταύτας περὶ προσώπων παρατηρήσεις ἐπανέλαβον ἐνταῦθα διὰ νὰ φθάσω εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὑπάρχουσι γεγονότα ἐπενεργούντα εἰς τὴν προσωπικότητα, ἥτοι τὴν ἱκανότητα τοῦ κτᾶσθαι δικαιώματα, καὶ ἄλλα πάλιν ἐπενεργούντα εἰς τὴν ἱκανότητα τοῦ ἐπιχειρεῖν νομικὰς πράξεις. Περὶ τῶν γεγονότων τούτων ἀνάγκη βεβαιῶν νὰ γενῇ λόγος ἐν τῇ περὶ προσώπων πραγματείᾳ. Εἶναι δὲ τὰ γεγονότα ταῦτα αἱ φυσικαὶ ιδιότητες καὶ περιστάσεις ὅ ἐστιν ἡ κατ' ἄνθρωπον μορφή, ἡ ζωή, ἡ ἐχεφροσύνη, ἡ ἀνεπτυγμένη ἡλικία· ἡ νομικαὶ σχέσεις δηλαδὴ ἡ ἐλευθερία, ἡ ιδιότης τοῦ πολίτου κατὰ τοὺς Ῥωμαίους, ἡ ἀπὸ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας ἀνεξαρτησία. Εἶναι δὲ γνωστὸν, ὅτι ἡ πατρικὴ ἐξουσία συνέχεται στενῶς μετὰ τοῦ γάμου ὅστις παράγει αὐτὴν καὶ μετὰ τῆς ἐπιτροπείας ἥτις ἀναπληροῖ τὴν ἐξουσίαν ἐκείνην ἐπιμελουμένη τοῦ ἐν αἰσῶ ἡλικία ὄρφανου. Ἡ πλήρης λοιπὸν περὶ προσώπων πραγματεία ἀνάγκη νὰ περιέχῃ τὴν ἐκθεσιν ἀπάντων τῶν γεγονότων τῶν ἀποτελούντων τοὺς ἀναγκαίους ὅρους τῆς πλήρους καὶ ἀνεξαρτήτου προσωπικότητος· ἐπειδὴ δὲ μεταξὺ τῶν εἰρημένων γεγονότων σπουδαίαν κατέχουσι θέσιν αἱ οἰκογενειακαὶ σχέσεις τοῦ γάμου, τῆς πατρικῆς ἐξουσίας καὶ τῆς ἐπιτροπείας μετὰ τοῦ μεταγενεστέρου αὐτῆς συμπληρώματος, τῆς κηδεμονίας πείθομαι, ὅτι, μετὰ τὰς γενικὰς περὶ προσώπων ἀρχάς, ἀνάγκη ἀμέσως νὰ ἐκτίθενται, ἐν τῷ συστήματι τοῦ δικαίου, αἱ οἰκογενειακαὶ ἐκείναι σχέσεις, αἱ συμπληροῦσαι τὴν περὶ προσώπων πραγματείαν.

Παρατηρῶ δὲ εὐχαριστῶς, ὅτι ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς, ἀκολουθήσας τὴν ὀρθοτέραν ταύτην γνώμην, ἀναπτύσσει τὰς ἀνωτέρω θεσμοθεσίας, ἥτοι τὸ οἰκογενικὸν δίκαιον, ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τοῦ εἰδικοῦ μέρους, ἀμέσως μετὰ τὰς γενικὰς περὶ προσώπων ἀρχάς τοῦ δευτέρου βιβλίου, ἐνῶ ὁ Μαρτζὺλ, τοῦλάχιστον κατὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ 1839, κατατάσσει τὸ οἰκο-

γενειακὸν δίκαιον ἐν τῷ προτελευταίῳ βιβλίῳ, μετὰ τὰ ἀπόλυτα ἐπὶ τῶν κατ' ἰδίαν πραγμάτων δικαιώματα καὶ τὰς ἐνοχάς. ὅπως ἐπραξα καὶ οἱ πλείστοι τῶν Γερμανῶν νομοδιδασκάλων π. χ. ὁ Μακελδέυ, ὁ Μυλεμβρόυγ, ὁ Γοίτγκεν, ὁ Πούχτα, ὁ Βένιγγ-Ιγγενχέιμ καὶ ἄλλοι.

Εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα περιορίζομαι ἐπὶ τοῦ παρόντος περὶ τοῦ προκειμένου συγγράμματος, δι' οὗ ὁ συγγραφεὺς ἐπλήρωσε μέγα χάσμα ἐν τῇ νεωτέρᾳ νομικῇ ἡμῶν φιλολογίᾳ καὶ παρέσχε τοῖς μὲν φοιτηταῖς τοῦ τῆς Ἑλλάδος Πανεπιστημίου πολύτιμον ὁδηγὸν εἰς τὰς μελέτας τῶν, πᾶσι δὲ τοῖς περὶ τὸ δίκαιον ἀσχολουμένοις, ἀξιόλογον βοήθημα πρὸς ὀρθὴν κατὰληλιν τῶν κειμένων τῆς Ῥωμαϊκῆς νομοθεσίας, τοῦ ἀνεξαντλήτου τούτου μεταλλείου τῶν νομικῶν γνώσεων.

Π. Π.

ΠΕΡΙ

ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ (EDUCATIO.)

Περὶ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλήσι τε καὶ Ῥωμαίοις.

—ο—

Ὅταν ἔθνος τι μορφούμενον κατ' ὀλίγον προχθῇ εἰς βαθμὸν τινα πολιτισμοῦ, τότε γίνεται αὐτῷ ἐπισημνοτέρα ἡ ἀνάγκη τοῦ δοῦναι τῇ αὐξομένη γενεᾷ ἀνατροφὴν τινα ἀνάλογον πρὸς τὴν κεκτημένην κατάστασιν, καὶ τὴν ἀνατροφήν ταύτην προσαρμόσαι τῇ πεκατημένη ὑπὸ τοῦ ἔθνους τριβῇ. Οὕτω πᾶσα γενεὰ περαδίδει τῇ ἐπομένῃ τὰ ἐν παιδείᾳ καὶ ἠθικῇ κέρδη αὐτῆς. Οὕτως ἡ ἀνατροφή παντὸς ἔθνους κατὰ τὰς διαφορὰς περιόδους τῆς μορφώσεώς του ἀναλογεῖ ἀκριβῶς πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ πολιτισμοῦ του· ὅ,τι αὕτη ἀπαιτεῖ, παρέχει ἐκείνη, καὶ οὕτως ἀμρότεραι ὀρίζουσιν ἀλλήλας ἐν ἀμοιβαίᾳ προόδῳ ἀπὸ τῶν ἀπ' οὐστάτων στοιχείων καὶ βάσεων μέχρι τῆς ἀνωτάτης διαμορφώσεως. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς παραδόσεως τοῦ ἤδη κεκτημένου κατ' ἀρχὰς ἀκόμη δὲν προέρχεται ἐξ αὐτοσυνειδυίας παιδαγωγικῆς τάσεως, ἀλλ' εἶναι ἀκόμη ἡ οἰκοθεν καὶ ἀφ' ἑαυτῆς δεδομένη ἀπλή συνθήκη πρὸς τὸ καταστήσαι τὸν νέον τρώσιμον ἐπιτήδειον εἰς τὸν ἀπαξ αἰρεθέντα βίον τοῦ γεννήτορος, τῆς φυλῆς ἢ τοῦ ὅλου ἔθνους. Ἡ ἐναργὴς τὸν ἴδιον αὐτῆς σκοπὸν συνειδυία παιδαγωγικὴ ἐνέργεια ἀναφαίνεται ὕστερον.

Ἐνταῦθα δὲν ἐπιχειροῦμεν γενικὴν σύνθεσιν τῶν τρόπων τῆς ἀνατροφῆς καθ' ὅλην τὴν ἀρχαιότητα, ἀλλὰ περιορίζομεθα σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀνατροφήν τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων κατὰ τὰς διαφορὰς περιόδους τῆς ἱστορίας αὐτῶν, διό καὶ ἀρχόμεθα ἐκ τῶν ἡρωικῶν χρόνων τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα, ἐπειδὴ διὰ τὸ μέγα πλῆθος τῶν ἱστορικῶν